

روش ها و مشخصه های مدعیان مهدویت و روش های مقابله با آنها

مهدیه قانع بافقی^۱

^۱. طلبه سال سوم، حوزه علمیه الزهرا بافق (س)

چکیده

یکی از مهم ترین ویژگی های مدعیان دروغین دوری از تعقل و استدلال است در حالی که لازمه حق طلبی استفاده از عقل و تبعیت از دلیل و برهان است، مدعیان دروغین سعی دارند با بی اعتبار جلوه دادن علمای دین مریدان خود را از گرداگرد ایشان پراکنده کنند تا به این وسیله بتوانند راه رجوع به متخصصین و بازشناسی مطالب ساختگی را از معارف حقیقی را به روی مردم مسدود سازند. لذا این تحقیق با هدف ایجاد زمینه رشد و پرورش اخلاقی و معنوی در خود و دیگران و یافتن بصیرت به رشته تحریر درآمده و نتیجه این تحقیق این است که با برخی از ویژگی ها و روش های مقابله با مدعیان دروغین مهدویت پرداخته که می تواند روحیه و مسیر حرکت و فلسفه بندگی ما را روشن نماید، این تحقیق از نوع کاربردی و روش جمع آوری اطلاعات کتابخانه ای و مراجعه به اسناد و مدارک و منابع و متون موجود در کتابخانه و روش پردازشی اطلاعات توصیفی تحلیلی باشد، کلید واژه های این اثر عبارتند از مهدویت، مدعیان دروغین، امام عصر (عج) است.

مقدمه

مدعیان دروغین کسانی هستند که مردم را به سوی خود فراخوانده و به نوعی خود را مهدی موعود، نایب خاص، وکیل و یا فرستاده او معرفی می کنند.

سطحی نگری و عقل گریزی، خرافه پردازی و عوام زدگی، تظاهر به زهد و مرید پروری، بی توجهی و ضدیت با علمای دین، استفاده از روایات غیرمعتبر و جعلی یا تقطیع و تحریف روایات، ادعای داشتن معجزه و کرامات، تمسک به خواب و رویا، تناقض در ادعا و عمل، شریعت گریزی و کم سوادی را از مشخصه های مدعیان دروغین مهدویت می باشد. محققینی که در این مسئله به تحقیق پرداختند عبارتند از:

۱. حبیب الله، طاهری، سیمای آفتاب، انتشارات زائر، آستانه مقدسه قم، ۱۳۸۵هـ ش

۲. محمد امین، بالادستیان، نگین آفرینش، انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود(عج)، ۱۳۹۲هـ ش

۳. خدا مراد، سلیمیان، فرهنگنامه مهدویت، انتشارات بنیاد فرهنگی مهدی موعود(عج)، ۱۳۹۲هـ ش

که در این اثر تلاش شده تا بتوانیم مشخصه ها و روش های مقابله با آنها را به طور کامل توضیح دهیم.

۱. مفاهیم

تعریف واژه مدعیان دروغین در لغت و اصطلاح

مدعی در لغت به معنای ادعا کننده و در اصطلاح به افرادی که به غیر از حق، ادعای فهم و دانش میکنند،^۱ دروغ نیز در لغت به معنای خلاف حقیقت و در اصطلاح به معنای سخنی است که حقیقت نداشته باشد.^۲

در نتیجه به افرادی که دارای ادعایی که خلاف با حقیقت است و خود را نائب مهدی مدعود(عج) را مدعیان دروغین مهدویت می نامند.^۳

۲. مدعیان مهدویت

عبیدالله المهدی: در سال ۲۹۷ قمری به عنوان مهدی از افریقا قیام کرد و دولت فاطمیان را تشکیل داد که پس از ۲۷۰ سال منقرض گردید. او برای رسیدن به خلافت خود را مهدی خواند.

۱. دهخدا، لغت نامه دهخدا، ج ۴۴، ص ۳۵

۲. عمید، فرهنگ فارسی، ج ۱، ص ۸۰۶

۳. تبریزی، فرهنگ فارسی به فارسی مهر، ص ۵۴۴ و ۱۳۷۳

غلام احمد قادیانی: در سال ۱۸۲۶م از پنجاب هندوستان قیام کرد و ضمن ادعای مهدویت و سپس نبوت با سیک‌های آنجا جنگید و فرقه قادیانی را تشکیل داد.^۱

سید علی محمد باب: مؤسس آیین بابیت، او نخست ادعای بابیت کرد، سپس خود را باب مهدی منتظر معرفی نمود و پس از آن ادعای مهدویت و نبوت نمود. او در سال ۱۲۶۶ش در تبریز اعدام شد.

مهدی سودانی: او از رهبران ضد استعماردر سودان بود. او پس از تصرف خارطوم پایتخت سودان، ادعای مهدویت کرد. بر اثر بیماری از دنیا رفت و جسدش را در منزلش دفن کردند که بعدها به قبةالمهدی مشهور شد.^۲

مهدی هرغی: محمد بن عبدالله بن تومرت علوی حسنی (۵۸۰-۴۸۵ق) بود که در جبال مراکش سکونت داشت، در سال ۴۹۷ق با نام مهدی قیام کرد و براسپانیا تسلط یافت و سلسله موحدین را بنا نهاد.^۳

۳. مشخصه های مدعیان دروغین مهدویت

مدعیان دروغین دارای مشخصه ها ویژگی های هستند و در اینجا ما چند مورد از این ویژگی ها که بیشتر در این افراد مشاهده شده را با ذکر نمونه هایی به شرح زیر می‌باشد:

۳.۱. جاهل و کم سواد نسبت به مبانی اعتقاد و دین

در خصوص سطح معلومات دینی مدعیان دروغین لازم به ذکر است اغلب مدعیان دروغین مهدویت تحصیلات و همچنین اطلاعات کمی در زمینه احکام و معارف اسلامی دارند وجود اشتباه و غلط‌های ادبی و محتوایی فراوان در سخنان و نوشته‌های آنان دلیلی بر کم‌سوادی و کم‌خردی ایشان است.

^۱ . فاضل مازندرانی، ظهور الحق، ج ۲، صص ۴۸۵ تا ۵۰۱

^۲ . هالت، تاریخ سودان پس از اسلام، ص ۹۶

^۳ . جعفریان، مهدیان دروغین، صص ۲۳۰ تا ۲۳۴

برای نمونه می توان به غلط خواندن عبارات عربی، توسط علی محمد باب، در مجلس گفت و گو با علمای تبریز اشاره کرد، که خبر آن در نامه ها و مکتوبات نزدیکان باب، در همان روزگار نیز درج شد. لازم است بدانیم باب، ضمن اعتراف به غلط بودن برخی از جملات، از دیدگاه قواعد و اصول رایج در زبان عربی، این قواعد را «قواعد باطل شیطانی» برمی شمرد.^۱

احمدالحسن بصری^۲ نیز از تحصیل علوم دینی بهره نبرده و طبق بیوگرافی که پیروان احمدالحسن از او ارائه داده اند، او بعد از اخذ مدرک لیسانس در رشته مهندسی معماری به حوزه علمیه نجف رفت ولی به جهت اینکه متوجه شد، در آنجا، منطق و فلسفه و اصول فقه، علم کلام (عقاید) و فقه (احکام شرعی) و لغت عربی یاد می گیرند؛ تصمیم گرفت در خانه بماند و علوم ایشان را خودش یاد بگیرد، بدون اینکه از کسی کمک بخواهد. بنابراین ابداً در حوزه، درس نخوانده ولی با آنها در ارتباط بوده است.^۳

با وجود چنین ضعف علمی در مدعیان دروغین، اکثر آنها ادعای مرجعیت علمی داشته و گاهی علم لدنی و علم غیب را نیز به خود نسبت می دهند.

علی محمد باب می گفت: «هیچ کس جز من در شرق و غرب عالم نیست که خود را باب معرفت الله معرفی کند، هر چه میخواهی از من بپرس!»^۴

۱. عرفان، قبیله تزویر، ص ۵۴

۲. احمد الحسن البصری با نام کامل احمد اسماعیل صالح السلمی البصری، از قبیله صیامر و از اهالی استان بصره در عراق است. او رهبر یکی از جریان های مدعی مهدویت است که در سال (۲۰۰۳م) ادعای خود را بر اساس یک رؤیا مطرح کرده و خود را فرزند امام زمان (عجل الله فرجه الشریف) معرفی نمود. وی در ادامه، ادعاهای مختلفی چون فرزند، وصی و فرستاده امام زمان، امام سیزدهم و یمانی بودن را مطرح کرد و به مخالفت آشکار با مسلمات شیعه اثنی عشری و مراجع تقلید پرداخت و در این مسیر حتی از اقدام به شورش مسلحانه دریغ ننمود.

۳. ذکاوت صفت، بررسی و رد ادعاهای احمد اسماعیل، ص ۱۳

۴. اشراق خاوری، تخلص تاریخ نبیل، ص ۱۱۸

مثل هر باور یا پدیده دینی و غیر دینی دیگر، مسئله امامت و انتظار حضرت مهدی(ع) هم می تواند در طول زمان آغشته به خرافات و مطالب سست و بی مبنا شود. طبیعتاً به هر اندازه که غبار باورهای غیر قطعی، سست مبنا یا غیر معقول و غیر مشروع بر آینه جمال مهدوی بنشیند تشخیص چهره واقعی آن دشوارتر خواهد شد و از طرف دیگر زمینه برای سوءاستفاده سودجویان و فریب انسانهای ساده و صادق فراهم تر می شود.

از این رو یکی دیگر از وظایف آگاهان جامعه و انسان های مسئول و متعهد آن است که با بهره گیری از منطق و استدلال و منابع متقن و معتبر و با شیوه ها و ابزارهای مناسب به آگاهی افزایی در این عرصه بپردازند. انجام این مسئولیت هم سنگین است هم حساس و ظریف، و هر گونه بی دقتی می تواند کار را دشوار تر نماید.

۵. راهبرد های مقابله با مدعیان دروغین مهدویت

برای شناخت آن حضرت در هنگام ظهور راههای متعددی وجود دارد که همه در کنار هم می توانند مکمل یکدیگر باشند و ما را از دام مدعیان نجات دهند. انسان باید تقوا و ایمان به خدا را در روح خود تقویت کند مؤمن باید شناخت مناسبی درباره مقام امامت پیدا کرده اطلاعات کافی در مورد صفات و ویژگی های معصومین و به طور خاص ولی عصر به دست آورد.

چند مورد از راهبرد های مقابله با این سودجویان و مدعیان دروغین به شرح زیر است.

۱،۵ تبیین نقش، جایگاه و مسئولیت علما و خواص در احیاء و نشر فرهنگ مهدویت

عصر غیبت با چالش های «فترت»، «حیرت»، «فتنه» و «یأس» همراه است. از همین رو است که سگان رهبری مردم را به فقها سپرده اند تا با اصول راهبردی، به مقابله با این چالش ها برخیزند.

بلوغ اجتماعی پایه ای ترین مسأله عصر غیبت است؛ زیرا که از ناحیه فاعل، هیچ مشکلی وجود ندارد و هر چه هست در عدم قابلیت قابل است. از این رو در عصر غیبت، علما، وظیفه سنگینی به

عهده دارند و آن، این که باید در جهت پیرایش فرهنگ مهدوی بکوشند و آن را بازخوانی کنند تا پاک بودن ساحت آن از بدعت‌ها و نیز توانمندی آن در حماسه سازی مغفول نماند. حضور عالمان مسئولیت پذیر راه را برای تفکرات عوامانه، مطالب ضعیف، دروغ و ویرانگر می‌بندد.

بصیرت، هوشیاری و بیداری بایستی مبنای کار خواص قرار گیرد تا از یک طرف، اندیشه مهدویت مهجور نشود و از دیگر سو، به بهانه ترویج آموزه مهدویت، دروغ گفتن، صواب تلقی نگردد، که چنین اندیشه‌ای بسیار خطرناک و زمینه‌ساز تحریف و بدعت‌های فراوان خواهد شد.

پس عالمان دینی - که پاسداران حریم حوزه معرفت دینی و معنویت اسلامی هستند - رسالتی بس بزرگ دارند و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نیز در این باره فرموده است: هنگامی که بدعت‌ها در امت من ظاهر شد، عالم باید علم خودش را آشکار کند. پس هر کس چنین نکرد، لعنت خدا بر او باد.^۱

۲,۵ برخورد صحیح و از بین بردن بهانه های مدعیان

بی تردید یکی از مهم ترین اصول مواجهه با جریان های انحرافی، در گام اول برخورد صحیح و عالمانه با این جریانها می باشد. بعضا، افرادی در مواجهه با پیروان این جریان های نوظهور، ادعاهای غلطی مطرح می کنند که باعث تقویت موضع آنها می شود؛ لذا یکی از مهمترین اصول، علم و آگاهی کافی از جریان مورد نظر و مدعیات آنها می باشد.

نکته دیگر در برخورد با این جریانها، برخورد صحیح و ایجابی با پیروان عرفان های نوظهور می باشد؛ چرا که در بسیاری از موارد پیروان این جریانات به دلیل عدم شناخت کافی از عرفان ناب اسلامی از یکسو و ادعاهای به ظاهر قشنگ و البته دروغین این جریان ها، با وجود این مدعیان پیوند خورده است و لذا باید در نحوه تعامل با پیروان آنها، طبق بیان قرآن کریم، از جدال احسن استفاده نمود تا باعث واکنش منفی از سوی پیروان این جریان ها نباشد.

^۱ . کلینی، اصول کافی، ج ۱، ص ۷۰

به طور کلی، در مواجهه با پیروان عرفان های نوظهور باید یکسری اصول و ضوابط رعایت کرد و همچنین از یکسری فنون و روش های خاص بهره مند شد که در ادامه به مهم ترین آنها به طور خلاصه وار اشاره خواهد شد:

۱. مطالعه کافی درباره جریان مورد نظر

۲. عرضه معنویت اسلامی

۳. بیان خطرات و آسیب های آن

۴. اشراف کافی به موضوع و جریان مورد نظر

۵. عدم بزرگ نمایی و یا کوچک نمایی بیجا

۶. بیان محسنات جریان خاص در ابتدا

۷. جدا کردن حساب پیروان یک مکتب عرفانی از خود آن مکتب

از مهمترین اصول لازم جهت نقد و مواجهه با جریان های عرفانی و پیروان آنها می باشد.

همچنین لازم است هنگام مواجهه از فنون و روشی همچون استفاده از نقدهای زیربنایی، دسته بندی پیروان این جریانه‌ها، استفاده زیاد از نقدهای عقلانی و استفاده شود تا بتوانیم نهایت تاثیر و حرکت آنها به سوی حق رو شاهد باشیم.

نتیجه گیری

پس ما به عنوان یه فرد ملسمان و به ویژه شیعه باید در مقابل این جریان ها مقاومت داشته باشیم و نفس خود را در برابر این جریانات و انسان را به شک می اندازد ، حفظ کنیم.

و همچنین افراد را با داشتن اطلاعات درست به راه درست هدایت کنیم و از انحراف آنها به سمت و سوی این فرقه ها محافظت کنیم در غیر این صورت دین الهی در این بحبوحه های که به وجود آمده دچار دگرگونی و تغییرات نادرست میشود.

فهرست منابع

۱. قرآن کریم
۲. اشراق خاوری، عبدالحمید، تخلص تاریخ نبیل، تهران: موسسه ملی مطبوعات امری، چاپ اول، ۱۳۴۳ ه ش
۳. بالادستیان، محمد امین، نگین آفرینش، قم: انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود(عج) ، چاپ پنجاه و یکم، ۱۳۹۲ ه ش
۴. پور سید آقایی، سید مسعود، فصلنامه مشرق موعود، ش ۲۷، چاپ اول، ۱۳۹۳ ه ش
۵. تبریزی، محمد حسین، فرهنگ فارسی به فارسی مهر، تهران: انتشارات فراسو گستر، چاپ اول، ۱۳۷۸ ه ش
۶. التمیمی المغربي، قاضی النعمان بن محمد، شرح الأخبار، ج ۳، قم: انتشارات اسلامی، چاپ اول، ۱۴۰۹ ه ق
۷. جعفریان، رسول، مهدیان دروغین، ۱۳۹۱ ش، تهران: انتشارات علم، چاپ دوم، بی تا
۸. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، ج ۴۴، تهران: انتشارات موسسه لغت نامه دهخدا، ۱۳۶۴ ه ش
۹. ذکاوت صفت، محمد، بررسی و رد ادعاهای احمد اسماعیل، قم: شکوفه یاس ، چاپ اول، ۱۳۹۳ ه ش
۱۰. سلیمیان، خدامراد، فرهنگنامه مهدویت، ج ۲، قم: انتشارات بنیاد فرهنگی مهدی موعود(عج)، چاپ شانزدهم، ۱۳۹۲ ه ش
۱۱. سلیمیان، درسنامه مهدویت، ج ۱، قم : انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود(عج) ، چاپ شانزدهم، ۱۳۷۹ ه ش
۱۲. طاهری، حبیب الله، سیمای آفتاب، قم: انتشارات زائرآستانه مقدسه قم، چاپ پنجم، ۱۳۸۵ ه ش

۱۳. طبانه، بدوی، بیان عربی، مصر: مکتبه الانجلو المصریه، چاپ دوم، ۱۳۷۷ ه ق
۱۴. عرفان، امیر محسن، قبیله تزویر، قم: موسسه بنیاد فرهنگی مهدی موعود (عج)، چاپ اول،
۱۳۹۲ ه ش

۱۵. عمید، حسن، فرهنگ فارسی، ج ۱، تهران: انتشارات اشجع، چاپ دوم، ۱۳۹۰ ه ش
۱۶. کلینی، محمد بن یعقوب بن اسحاق، اصول کافی، ج ۱، تهران: انتشارات دارالحدیث، چاپ
چهارم، ۱۳۹۳ ه ش

۱۷. مازندرانی، فاضل، تاریخ ظهور الحق، ج ۲، تهران: انتشارات آزردهگان، چاپ اول، ۱۹۳۲ م
۱۸. مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، ج ۵۲، تهران: انتشارات دارالکتب الاسلامیه، چاپ چهارم،
۱۳۸۶ ه ش

۱۹. هالت، پی.ام، تاریخ سودان پس از اسلام، مترجم محمد تقی اکبری، خراسان
رضوی: بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۶۶ ه ش